

ILMAISUN ILOA

Opas kulttuurikasvatukseen toteuttamiseen
Oulun varhaiskasvatuksessa

Toimitus: Heidi Anttila, Valtteri Huovinen, Paula Puumalainen ja Marja-Ilona Vehkala.

Kuvitus ja taitto: Sara Kurtti, Monetra Oulu Oy. **Painopaikka:** Grano, Vantaa.

Copyright: Saa käyttää vapaasti opetuskäyttöön. Käyttö kaupallisiin tarkoituksiin kielletty.

Julkaisuvuosi: 2026

ISBN: 978-952-7605-07-3 (sidottu)

978-952-7605-08-0 (PDF)

Sisällys

Esipuhe.....	5
1. Mitä kulttuurikasvatus on?	6
Taiteen, kulttuurin ja leikin merkitys	7
Me olemme kulttuurikasvattajia.....	8
2. Ilmaisun iloa -materiaali kulttuurikasvatuksen tukena	9
Ilmaisun monet muodot varhaiskasvatuksen taidekasvatuksessa	12
Sanallinen ilmaisu.....	12
Kuvallinen ilmaisu	13
Kehollinen ilmaisu.....	14
Musiikillinen ilmaisu	15
Käsityöllinen ilmaisu	17
Leikillisyyttä siirtymiin.....	18
Yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutusta	18
Kulttuurikasvatus lähiympäristössä.....	19
3. Kulttuurikasvatuksen yhteistyötahot	22
4. Laadukas kulttuurikasvatus.....	32
5. Kulttuurikasvatuksen sanakirja.....	34
Lähteet	35
Linkit	35

Esipuhe

Tämä opas on kehitetty varhaiskasvatuksen henkilöstön tueksi varhaiskasvatus- sekä esiopetussuunnitelman mukaisen kulttuurikasvatuksen toteuttamiseksi. Opas innostaa pohtimaan, miten tarjota osallistavaa, leikillistä ja luovaan ilmaisuun kutsuvaa kulttuurikasvatusta.

Kulttuurikasvatus integroituu laajasti eri oppimisen alueisiin varhaiskasvatuksessa. Tavoitteellisuus ja suunnitelmallisuus ovat tärkeitä, jotta jokainen lapsi pääsee yhdenvertaisesti osalliseksi kulttuurikasvatuksesta. Opas auttaa varhaiskasvatuksen henkilöstöä tämän saavuttamisessa.

Opas on osa Ilmaisun iloa -materiaalia, johon kuuluu myös Ilmaisun iloa -julistte. Julisteesta löytyvät varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria ohjaavat periaatteet. Niitä ovat oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä, leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö, osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus sekä hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa. Lisäksi julisteeseen on kirjattu laadukkaan kulttuurikasvatuksen kriteerit, joka toimivat arvioinnin tukena.

Tämä opas syventää julisteen sisältöjä ja tarjoaa vinkkejä ilmaisun monien muotojen ja leikin pedagogiseen hyödyntämiseen. Oppaassa kerrotaan kulttuurikasvatuksen ulottuvuuksista sekä rohkaistaan jokaista hyödyntämään omia vahvuuksiaan kulttuurikasvattajana arjen pyörteissä. Oppaasta löytyy tietoa Oulun kulttuurilaitosten lastenkulttuuritarjonnasta varhaiskasvatukselle sekä apua kulttuurikasvatuksen arviointiin.

Ilmaisun iloa -opas ja -julistte on kehitetty osana Taiteen taimet ja kulttuurituutorit -hanketta. Julistte jaettiin syksyllä 2025 jokaiseen oululaiseen päiväkotiryhmään sekä perhepäivähoitajille. Hanke toteutettiin 1.9.2023–30.4.2026. Hanketta rahoitti Oulun kaupungin lisäksi Euroopan sosiaalirahasto.

Iloisia lukuhetkiä oppaan parissa!

Lapsen oikeuksien päivänä 20.11.2025 Oulussa

Taiteen taimet ja kulttuurituutorit -hankkeen tiimi;

Heidi Anttila, Valteri Huovinen, Paula Puumalainen ja Marja-Ilona Vehkala

Oppaan kehittämiseen ovat osallistuneet lisäksi oululaiset lapset, Kulttuurikapsäkki-työryhmän jäsenet, varhaiskasvatuksen kehittäjäopettajat ja henkilöstö.

1. Mitä kulttuurikasvatus on?

Kulttuurikasvatuksen tavoite on vahvistaa lapsen kulttuurista osaamista ja identiteettiä sekä tukea luovuutta ja hyvinvointia. Varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmien mukainen kulttuurikasvatus perustuu laajaan kulttuurikäsitkelyyn, joka sisältää tiedot, taidot, tavat, sekä yhteiskunnan arvot ja normit. Esimerkiksi kieli, taide, liikkuminen sekä erilaiset katsomukset ja uskonnot ovat kulttuuria.

Kulttuurikasvatus on merkityksellinen osa lasten kehitystä ja oppimista varhaiskasvatuksen arjessa. Se rikastuttaa lasten oppimiskokemuksia ja on monipuolisen leikin, ilmaisun, mielikuvituksen ja luovuuden kehittämistä. Kulttuurikasvatus on mukana kaikissa varhaiskasvatuksen oppimisen alueissa. Se vahvistaa sekä tukee itsetuntoa ja vuorovaikutusta pedagogisesti suunnitellun toiminnan kautta.

Taidekasvatus kuuluu kulttuurikasvatukseen. Se tarkoittaa lapsen omaa ja ryhmän yhteistä taiteellista prosessia sekä taitojen opettelua leikkiä hyödyntäen. Tavoitteena on tarjota lapselle mahdollisuuksia kulttuurin ja taiteen tekemiseen, kokemiseen ja tulkitsemiseen. Taidekasvatus nähdään sekä itsessään arvokkaana että välinearvona oppimisen tukemisen ja pedagogisten tavoitteiden saavuttamiseksi¹. Taidekasvatus on suunnitelmallista toimintaa, jossa huomioidaan myös lasten spontaani ilmaisu ja ideat.

Myös kulttuuriperintökasvatus on kulttuurikasvatusta, näkökulmina oululaisuus, historiatietoisuus, kulttuurien moninaisuus ja kotikansainvälisyys sekä tapakulttuuri. On tärkeää, että lapset oppivat ymmärtämään sekä arvostamaan omaa ja eri kulttuurien kulttuuriperintöä.

Kulttuuriperintökasvatus sisältää niin aineettomia kuin aineellisia perinteitä. Näitä voivat esimerkiksi olla tarinat, murteet, tavat, juhlat, taide, arkkitehtuuri ja kansallismaisema.

Kulttuuri muovautuu ja uutta kulttuuria sekä ilmaisua syntyy jatkuvasti lasten leikeissä ja vuorovaikutuksessa. Laadukas kulttuurikasvatus huomioi sekä kulttuuriperinnön että lasten aloitteet ja näkökulmat kulttuurin uudistamisessa. Kulttuurikasvatus kehittää osaltaan lapsen tulevaisuustaitoja ja kykyä kohdata muutoksia sekä löytää luovia ratkaisuja.

¹ Pääjoki, 2004; Ruokonen, 2020b.

Taiteen, kulttuurin ja leikin merkitys

Leikki ja taide jakavat syvän yhteyden; molemmat tarjoavat tilan mielikuvitukselle, elämyksille ja omien kokemusten tutkimiselle. Ne mahdollistavat roolien, tunteiden ja merkityksen muuntelun tavalla, joka vahvistaa lapsen ajattelua ja kokemuksellista oppimista.

Leikki motivoi, tuottaa mielihyvää ja iloa – se on enemmän kuin pedagoginen työväline. Se on itsessään arvokasta. Varhaiskasvatuksessa leikki toimii merkityksellisenä oppimisen ja kokemusten tuottajana, sillä se ruokkii oivalluksia ja mielikuvituksen vapautta. Leikeissä käyvät muuttuvat lehmiksi, dinosauruksiksi tai supersankareiksi ja jääkiekkomailat ilmakitaroiksi. Muuntautuminen ja metaforisuus on ominaista myös taiteelle.

Leikki ja taide syntyvät mielikuvituksesta. Yhteistä niille ovat kokeileminen, uuden luominen sekä elämyksellinen oppiminen. Leikin lomassa voi syntyä taidetta ja taidekokemuksesta voi syntyä uusi leikki.

Varhaiskasvatuksen henkilöstö on alle kouluikäiselle lapselle ensimmäinen ja mahdollisesti ainoa taiteeseen perehdyttäjä². Leikin kautta henkilöstön on luontevaa johdattaa lapsi taiteen äärelle. Leikille ja taiteelle on yhteistä mielikuvitus ja prosessinomaisuus. Niissä korostuvat yhdessä tekemisen sekä kokemisen ilo. Taidot kulttuurikasvatuksen toteuttamisessa kehittyvät yhdessä lasten kanssa kokeillen ja tutkien sekä itsenäisesti opiskellen ja kouluttautuen.

Taidekasvatukseen liittyvien aistimusten, ilmaisun ja tuntemusten kautta lapset oppivat samastumista ja empatiakykyä.³ Varhaiskasvatusikäisenä opitut vuorovaikutus- ja kaveritaidot kantavat läpi kouluiän nuoruuteen ja aikuisuuteen asti ja ovat merkittäviä yhteiskunnan, sivistyksen ja kulttuurin rakennuspalikoita.

² Ruokonen, 2020a

³ Ruokonen, 2020b

Me olemme kulttuurikasvattajia

Lapset oppivat kulttuurista jatkuvasti ja usein huomaamatta erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Kulttuurikasvatusta ovat arjen pienet huomiot lähiympäristön patsaasta tai rakennuksesta sekä runo aamulla lasta vastaanottaessa.

Kulttuurikasvattajina arvostamme lasten tekemää taidetta, lapsille tehtyä taidetta, lasten omaa kulttuuria sekä lapsille suunnattua kulttuuritarjontaa toiminnassamme. Tavoitteellinen ja suunnitelmallinen kulttuurikasvatus mahdollistaa jokaisen lapsen osallisuuden.

Lapsen taiteellisen ilmaisun tukemisessa oman esimerkin voima on vahva. Varhaiskasvatuksen henkilöstö ei tarvitse erityistaitoja laulamissa, maalaamisessa tai tanssimisessa, mutta kaikki taiteellinen ja taidollinen osaaminen on hyvä ottaa käyttöön, tiimin ja lapsiryhmän vahvuudeksi. Jokaisella on erilainen, persoonallinen ja arvokas ilmaisemisen tapa, jota kulttuurikasvatuksessa kannattaa rohkeasti hyödyntää. Ääneen lukeminen ja laulaminen, omilla taidoilla liikkuminen, roolileikkien ja esitysten toteuttaminen sekä käsillä tekeminen ovat merkityksellisiä. Ne tuottavat iloa, toimivat arvokkaana esimerkkinä lapsille ja luovat osaltaan monimuotoista kulttuurikasvatusta. Hassuttelu, mukana leikkiminen ja näkyväksi tehty mielikuvittelu keventävät ilmapiiriä ja vahvistavat työhyvinvointia.

**Henkilöstön rohkea yhteinen
heittäytyminen taiteeseen
kaikissa ilmaisun muodoissa on
varhaiskasvatuksen
kulttuurikasvatuksen ydintä.**

"Meidän tulisi laulaa, soittaa, esiintyä ja tehdä taidetta kaikkien lasten kanssa. Ei haittaa, jos sä et laula ihan nuotilleen."

Varhaiskasvatuksen työntekijä, Oulu

Taidekasvatus edellyttää aikuiselta myös läsnäoloa, aktiivista havainnointia sekä sensitiivistä otetta.⁴ Lapset osallistuvat taidekasvatukseen yhdenvertaisesti omien lähtökohtiensa pohjalta, jolloin kasvattajien tehtävänä on mahdollistaa kaikkien lasten osallisuus. Osa lapsista tarvitsee enemmän tukea arjessa, kuten pienryhmätoimintaa, viittomia, kuvia sekä yksilöllistä ohjausta, jotka huomioidaan kulttuurikasvatuksessa.

"Lue tämä kirja!"

"Hei lauletaan!"

"Piirrä mulle!"

"Voikko värittää mulle tuon?"

**"Mun taide tarvii keltaista.
Se maistuu niin hyvältä."**

"Kato mun temppeä!"

Lapset varhaiskasvatuksessa, Oulu

Varhaiskasvatuksessa avautuu jatkuvasti kulttuurikasvatuksen mahdollisuuksia, jotka herkkä ja avoin kasvatajan mieli tunnistaa. Onnellisuuteen ja hyvinvoivaan kasvuun on tarjottava mahdollisuus jokaiselle lapselle, mikä onnistuu kiinnittämällä huomio lapsen oikeuteen toteuttaa itseään ja lapsen persoonallisuuden eheän kasvun tukemiseen⁵. Taide onkin erityinen tapa tarkastella maailmaa ja tukea lapsen kasvua sekä oppimista kokonaisvaltaisesti.

⁴ Ruokonen, 2020a

⁵ Poikela, 2020

2. Ilmaisun iloa -materiaali kulttuurikasvatuksen tukena

Oulun varhaiskasvatuksessa on käytössä Ilmaisun iloa -juliste sekä tämä opas julisteen hyödyntämisen tukena. Ilmaisun iloa -materiaaleihin kuuluvat lisäksi värityskuva sekä julisteen käyttöön opastava video, jotka ovat osa kulttuurikasvatusta Oulun varhaiskasvatuksessa. Ne toimivat työkaluna kulttuurikasvatuksen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa.

Ilmaisun iloa -materiaaliin kuuluvat:

- **Ilmaisun iloa -juliste (FI/ENG)**
- **Ilmaisun iloa -julisteesta tehty värityskuva (FI/ENG)**
- **Julisteen käyttöön innostava video**
- **Ilmaisun iloa – opas kulttuurikasvatuksen toteuttamiseen Oulun varhaiskasvatuksessa**

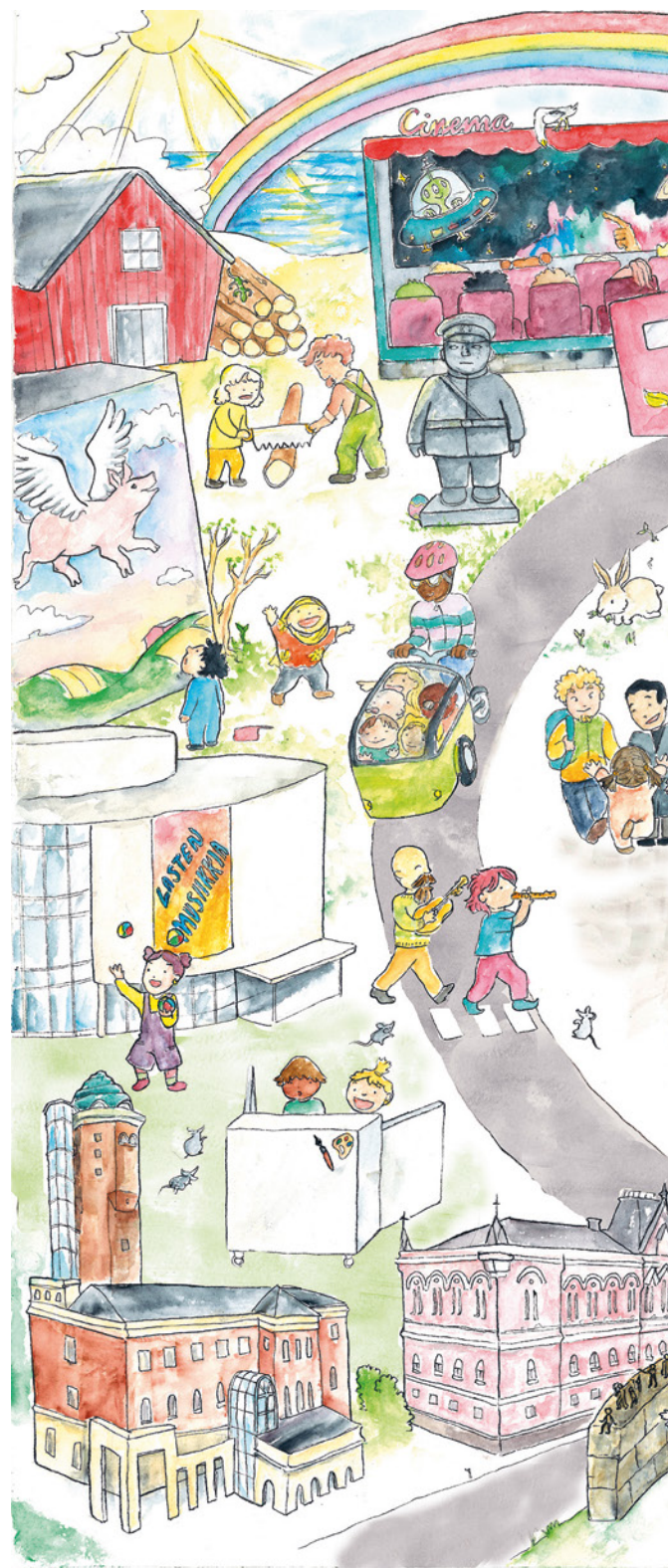
Juliste innostaa taiteen monipuoliseen toteuttamiseen erilaisissa ympäristöissä. Julisteen keskelle on kuvitettu merkittävin varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatusympäristö – päiväkotia ja lähialueet. Niissä tapahtuva säännöllinen toiminta on kulttuuri- ja taidekasvatuksen perusta ja kuuluu varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelman mukaisiin tavoitteisiin. Oulun varhaiskasvatuksen omat kehittämissyksiköt Alakööki ja Heikinharjun Luontokoto sekä kaupungin kulttuurilaitokset sijaitsevat julisteen reunoilla. Ne ovat tärkeitä kulttuurikasvatuksen yhteistyötahoja, joiden tarjontaa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan.

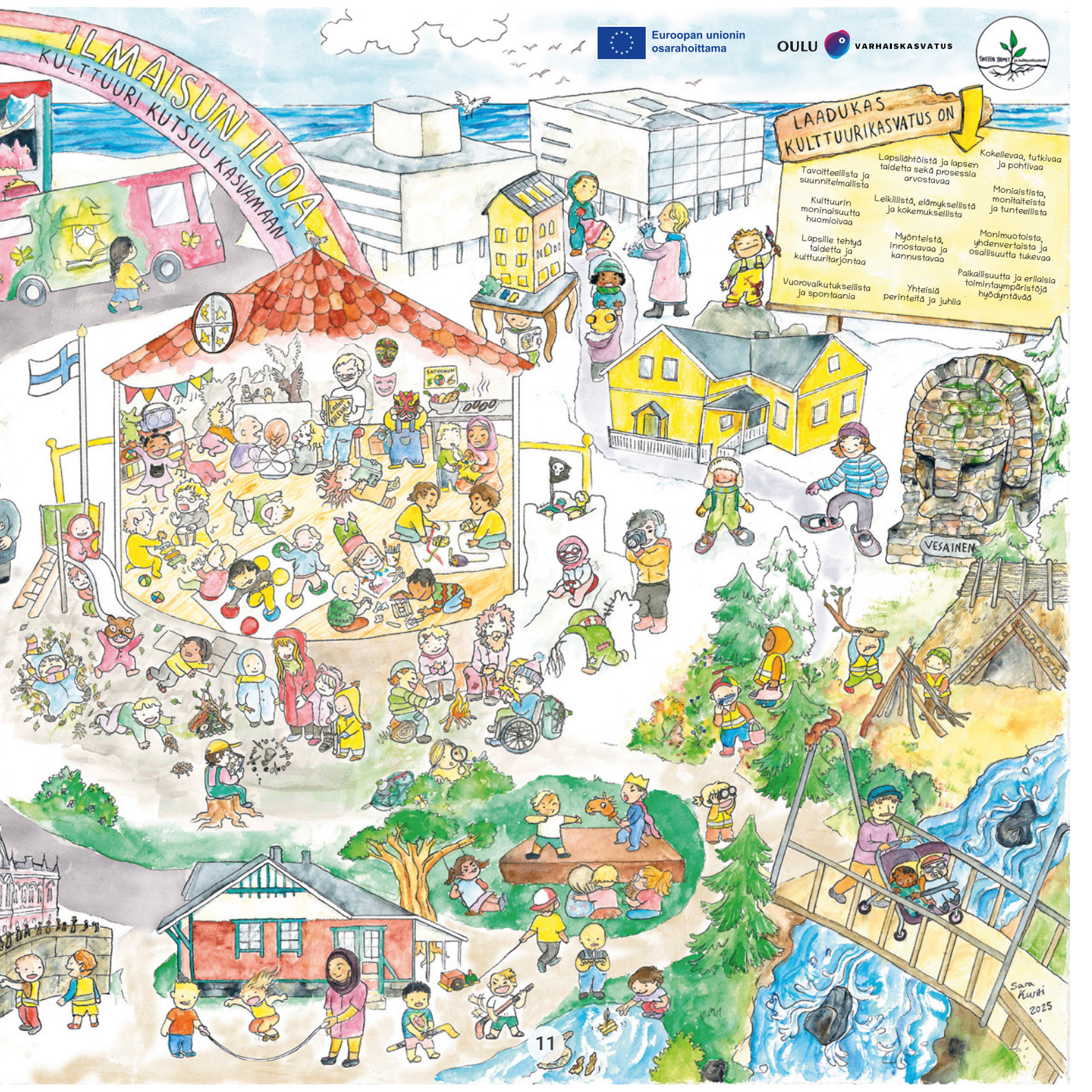
”Julisteen tulisi olla lasten nähtävillä ja helposti tarkasteltavissa. Se voisi olla myös vanhempien nähtävillä.”

Varhaiskasvatuksen työntekijä, Oulu

Vinkit julisteen käyttöön

- Julisteesta on saatavilla versiot englanniksi ja suomeksi.
- Julisteesta voi tulostaa väristyskuvan, johon voi värittää yhdessä tai yksin koettua taidetta ja kulttuuria.
- Tavoitteeksi voidaan asettaa, että varhaiskasvatuksen toimipaikassa ja lähiympäristössä olevat tekemiset tulisivat kaikki väritetyksi toimintakauden aikana.
- Tarkastellaan kuvaa yhdessä ja katsotaan siihen liittyvä video Oulun kaupungin YouTube-kanavalta.
- Tehdään yhteinen kulttuuririhaaste: yritetään tehdä mahdollisimman monta kuvan asiaa ja merkataan tekemiset julisteeseen tai värityskuvaan.
- Otetaan perheet mukaan haasteeseen.
- Käytetään kehystä tai suurennuslasia, jonka avulla kohdistetaan katseet johonkin tiettyyn kohtaan kuvassa.
- Leikitään Kim-leikkiä julisteen asioista.
- Keksitään pantomiimi-leikki julisteessa olevista asennoista.
- Sanoitetaan kuvan asioita pienimpien kanssa.
- Äänestetään kivaa tekemistä kuvasta.
- Laitetaan kuva esille siirtymäpaikkoihin.
- Tulostetaan ja laminoidaan pienempiä kuvia lasten tutkittavaksi.
- Muovillaan toripoliisipatsaita.
- Hyödynnetään julistetta suomi toisena kielenä -harjoituksissa.
- Käytetään julistetta pohjana joulukalenterille tai muulle projektille.
- Tehdään lorupussi julisteen aiheista.
- Musiikkimaalataan julisteen innoittamana.
- Rakennetaan oma taidekaappi Oulun taidemuseon tavoin.
- Tehdään palapeli julisteesta.
- Sadutetaan julisteesta. Tehdään maalaus syntyneestä sadusta.
- Käytetään julistetta koodausrobottien alustana.
- Lisätään julisteen ympärille kuvia omasta lähiympäristöstä löytyvistä patsaista tai rakennuksista.

Euroopan unionin
osarahoittama

OULU

VARHAISKASVATUS

LAADUKAS KULTTUURIKASVATUS ON

- Tavoitteellista ja suunnitelmallista
- Kulttuurin moninaisuutta huomioivaa
- Lapsille tehtyä taidetta kulttuuritarjontaa
- Vuorovaikutuksellista ja spontaanista
- Kokeilevaa, tutkivaa ja pohtivaa
- Moniaistista, monitaitaista ja tunteellista
- Monimuotoista, yhdenvertaista ja osallisuutta tukevaa
- Paikallisuutta ja erilaisia toimintaympäristöjä hyödyntävää
- Myönteistä, innostavaa ja kannustavaa
- Yhteisiä perinteitä ja juhlaa

Ilmaisun monet muodot varhaiskasvatuksen taidekasvatuksessa

Taidekasvatus on tärkeä kulttuurikasvatuksen osa, johon kuuluvia taiteenalueita kutsutaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa ilmaisun moniksi muodoiksi. Niitä ovat käsityöllinen, kuvallinen, sanallinen, kehollinen ja musiikillinen ilmaisu. Nämä muodot sisältävät puolestaan monia eri taiteenlajeja, joita voi soveltaa sekä yhdistellä.

Ilmaisun monien muotojen yhteydessä Oulussa toteutuvat leikkisyys, osallisuus, vuorovaikutus, mielikuvitus ja ilmaisun ilo. Toiminnassa huomioidaan lasten oma ilmaisu, erilaisten taitojen oppiminen ja kulttuurin tuottaminen. Taidekasvatus yhdessä kulttuuriperintökasvatuksen kanssa ovat osa kulttuurikasvatusta Oulussa.

Sanallinen ilmaisu

Lapsia rohkaistaan **sanalliseen ilmaisuun** varhaiskasvatuksessa monipuolisesti esimerkiksi leikkiä, sanataidetta ja draamaa hyödyntäen. Draaman muotoja ovat mm. varjo-, pöytä-, nukke-, metsä- ja tarinateatteri sekä vihreä draama. Sanataidetta toteutetaan lapsille tehdyn kirjallisuuden, tarinoiden, runojen ja lorujen kautta, jotka tarjoavat mahdollisuuksia tutustuttaa lapsia heille sopiviin aiheisiin, kulttuureihin ja perinteisiin. Sanallisessa ilmaisussa hyödynnetään myös lasten kokemuksia ja havaintoja.

Julisteesta voi löytää innostusta sanallisen ilmaisun tukemiseen sekä viittauksia lastenkirjallisuuteen. Päiväkodin katto on kuin muumitalossa ja hiiret muusikoiden perässä tuovat mieleen Bremenin kaupungin soittoniekat. Kalevalaa lapsille lukeva henkilöstö on vuorovaikutteisesti läsnä tukien lasten kielen kehitystä. Julisteeseen kuvatussa tiernäytelmässä yhdistyvät kaikki ilmaisun muodot.

**Tuiran puolelta kaupunkiin,
kolomia siltaa kulettiin**

**Tuiran puolelta kaupunkiin,
kolomia siltaa kulettiin.**

Isä kuluki eellä, naama pestynä veellä.

Äiti kuluki peräsä, tukka tiukasa keräsä.

Lapset kuluki sivusa, hampaat kovasa kivusa.

Oululainen perinneloru

Sadut, tarinat ja lorut avaavat mahdollisuuksia myös yhteisöllisyydelle ja ryhmäytymiselle. Päiväkodin tiloihin voidaan rakentaa kielinurkkaus, jossa ryhmän kulttuuriin moninaisuuteen tutustutaan lastenkirjojen, sanojen ja vaikkapa viittomien kautta. Sanataiteen ja lorutteen kautta tutustutaan mielekkäästi julisteen sisältöihin ja Oulun murteeseen.

Julisteesta löytyy päiväkodeilla vieraileva kirjastoauto, jonka valikoimista löytyy materiaalia eri ilmaisun alueiden toteuttamiseen, kuten lastenkirjallisuutta ja lastenmusiikkilevyjä.

Julisteeseen on piilotettu laatikko, jota voi yhdessä etsiä lasten kanssa. Laatikko aukeaa laatikkolorulla ja sen sisälle voi piilottaa esimerkiksi leluja, välineitä tai kuvia, jotka johdattavat taiteelliseen tekemiseen ja kokemiseen.

Laatikkoruno

Mitä paljastuu laatikosta?

Laatikosta, josta
aina jotain paljastuu!

Paula Puumalainen

Kuvallinen ilmaisu

Varhaiskasvatuksen **kuvallisessa ilmaisussa** lapsia ohjataan vuorovaikutteiseen kuvakerrontaan kiinnittäen huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin ja kuvien synnyttämiin tunteisiin. Kuvia tehdään eri tekniikoin ja välinein, kuten piirtäen, maalaten, rakentaen sekä valmistaen mediaesityksiä. Ilmaisun iloa -juliste on kuvitettu näkemys varhaiskasvatuksen sisällöistä ja tavoitteista. Julisteen tarkastelu itsessään on kuvallista ilmaisua ja monilukutaidon harjoittelua. Julisteen katse- lu ruokkii mielikuvitusta ja sytyttää innostuksen uusiin taideprojekteihin.

Julisteesta löytyy monipuolisesti oululaista kulttuuria, taidetta ja perinteitä. Julisteesta löytyvä Oskari Jauhiai- sen Vesaisen patsas (1936) sijaitsee Ylikiimingissä, Sanna Koiviston Ajan kulku -teos (2005) puolestaan kaup- pungintalon vieressä. Lentävää porsasta muistuttava maalaus on kuvitteellinen taideteos, joka viittaa useista

Oulun kaupunginosista löytyviin muraaleihin. Julisteen ulkopuolelle voi kuvittaa oman päiväkodin lähiympäris- töstä löytyvät kulttuurikohteet ja taideteokset.

Myös omista toimipaikoista voi löytyä ammattitaiteilijoi- den teoksia, prosenttitaidetta, joista voidaan julisteen tavoin inspiroitua omien kuvallisten tuotosten tekemi- seen. Kun lapset kuvaavat, valitsevat kuvattavia aiheita tai valikoivat taideteoksiaan esille pantavaksi, pääsevät he osallisiksi pedagogisesta dokumentoinnista ja arvioi- vat samalla omaa osaamistaan.

Taideteoksen käsittely

Prosenttitaidetta, lähiympäristöstä löytyviä rakennuk- sia ja patsaita sekä esimerkiksi kuuluisia vanhoja maa- lauksia voi tutkia lasten kanssa monella tapaa. Vanho- ja maalauksia voi katsoa kuvista esimerkiksi tableteilla. Päiväkodin oma prosenttitaide kannattaa ottaa tutkai- lun kohteeksi.

Taideteoksen käsitteleminen lasten kanssa

- Lasten kanssa voi keskustella teoksesta ja heitä voi kannustaa kertomaan omin sanoin siitä. Samalla voi pohtia, voiko teos opettaa jotain tai miksi se on tärkeä.
- Lasten kanssa voi pohtia, miten teos on tehty.
- Teoksen historiasta ja aikakaudesta sekä tekijästä voi kertoa lapselle ikätasoisesti
- Teoksesta voi saduttaa tarinan, joka voi toimia pienen näytelmän pohjana.
- Lapset voivat kertoa, mitä tunteita taideteos herättää. Näitä tunteita voi käyttää vaikka tunnetaitokorttien kuvituksena.
- Lasten kanssa voi kuvitella, miltä tuntuisi olla osa teosta.
- Lapset voivat kokeilla teoksessa olevia muotoja tekemällä niitä kehollaan, asettumalla samoihin asentoihin kuin teoksessa tai luoda uusia patsaita ja kuvioita sen innoittamana.
- Teoksesta voi tehdä oman version piirtämällä, maalaamalla tai muovailemalla lumesta, hiekasta tai muovailuvahasta.

Kehollinen ilmaisu

Kehollista ilmaisua varhaiskasvatuksessa toteutetaan esimerkiksi draaman, tanssin, leikin ja sirkuksen keinoin, joiden kautta luodaan pohja monipuoliselle keholliselle ilmaisulle. Lapsille tarjotaan kokemuksia sekä spontaanista että suunnitelmallisesti toteutetusta ja arvioidusta prosessista.

Julisteessa kehollista ilmaisua toteutetaan useassa eri kohdassa esimerkiksi jonglööraten, huivia hulmuttaen, lumikenkäillen, hyppynarua hyppien, liukumäkeä laskien, pyöräillen, mailalla ratsastaen tai lehtikasassa kylpien. Monet keholliset tekemiset hyötyvät myös ilmaisun yhdistämisestä, kuten hyppynaruloruista, taustamusii-kista tai toiminnallisten tilanteiden kuvaamisesta.

Lapset ovat luontaisesti kehollisia ilmaisijoita. Henkilös-tö voi tukea kehollista ilmaisua kutsumalla keksimään

yhdessä liikkeit runoon tai lastenlauluun tai liikkumaan vapaasti musiikin tahtiin. Lehdestä voidaan leikata kuvia tai niitä voidaan piirtää itse. Kun kuvat ovat valmiina, kuville voidaan keksiä omat liikkeet ja opettaa niitä toisille. Keholla voidaan eläytyä kirjan tarinaan ja leikkiä vaikka koko kirjan tarina uudestaan.

Yhtäällä kehollinen ilmaisu on iloitsemista siitä, että jokainen liikkuu omalla tavallaan. Toisaalta kehollisen ilmaisun keinoin voidaan innostua luomaan kaikille yhteistä liikettä. Kehollinen ilmaisu kytkeytyy vahvasti myös liikuntaan, motoristen perustaitojen harjoitteluun ja liikuntaleikkeihin. Perinteisempien liikku-mishetkien yhteyteen on vaivatonta lisätä ilmaisullisia

elementtejä mielikuvitusleikkien ja tarinoiden avulla. Hippa muuttuu kehollista ilmaisua tukeväksi draama-leikiksi, kun keksitään hippaan tarina: Velho-hippa ottaa kiinni lapsia ja taikoo heidät hyppiviksi sammakoiksi!

Myös aktivoitumisen ja rauhoittumisen harjoittelu liittyy keholliseen ilmaisuun. Aktivoivien leikkien avulla voidaan virittää lapsiryhmä vauhdikkaaseen toimintaan, kun taas rauhoittumiseen tarvitaan kenties omat mielikuvamatkansa. Rauhallinen musiikki, satuhieronta tai laivamatka henkilöstön vetämän viltin kyydissä voivat auttaa kierrosten laskemisessa vauhdikkaan toiminnan jälkeen.

Musiikillinen ilmaisu

Varhaiskasvatuksen **musiikillisessa ilmaisussa** pyritään lasten musiikkisuhteen vahvistamiseen herättelemällä kiinnostusta ja tarjoamalla lapsille moniaistisia ja monipuolisia musiikillisia kokemuksia. Lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin vahvistetaan mahdollistamalla säännöllisesti toteutuva, lasten tekemiseen ja kokemiseen painottuva musiikillinen toiminta, joka sisältää laulua, soittoa, leikkiä sekä musiikin ja erilaisten äänien kuuntelua, niiden tuottamista ja tutkimista.

Julisteesta löytyy lapsia musisoimassa, ilmakitaristeja, Oulun musiikkikeskus ja ammattimuusikoita. Julisteiden kuville voidaan keksiä erilaisia ääniä. Julisteesta voi myös löytää laulujen aiheita ja erilaisia paikkoja musisoida. Henkilöstön ja lasten välinen yhteinen musisointi kehittää vuorovaikutustaitoja ja toimii ryhmäytymisen keinona.

Soittimet menossa mukana

säv. san. Valtteri Huovinen

5

D G A D

Soit - ti-met me-nos - sa mu-ka-na Soit - to-a lau - lu-a i-lo-a

D G A D

Löy - de-tään ryt - mit ja sä-ve-let Yh - des-sä ih-me-tel - len

Lastenmusiikin käyttö tukee musiikillista ilmaisu- ja ilmaisutaita. Sitä voidaan kuunnella ja laulaa, sen tahdissa voidaan liik- kua ja sitä voidaan kuvittaa. Lastenmusiikki, kuten muu- kin lapsille tuotettu taide ja kulttuuri heijastelee lasten omaa maailmaa. Laulut tukevat lapsen puheen kehitty- mistä, harjoittavat suun motoriikkaa ja rohkaisevat las- ta ääntämään sanoja.

- Yhteiseen musisointiin saa jokainen lapsi osallistua omalla tavallaan ja omien lähtökohtiensa pohjalta. Kuvat jäsentävät ja tukevat pedagogista toimintaa.
- Lyhyiden lastenlaulujen opettelu vahvistaa lasten itsetuntoa tehden musiikkitoiminnasta yhdenvertaista.
- Itsetehdyt Kazoo-pillit, sanomaleh- tikapulat tai maustepurkkihelistimet rohkaisevat itseilmaisuun ja kokonaisval- taisempaan prosessiin.
- Soittimilla on lupa leikkiä: kapuloita pyöritellään ja puhallellaan lattialla, cabasa toimii karvarullana ja rytmimunien kanssa liikutaan ja soitetaan samanaikaisesti.
- Sinisen kankaan alle piilotettu kehärumpu on lampi, johon hernepussina toimiva kivi molskahtaa. Lammesta löytyy aarrearkku, jonka sisältämiä soittimia arvaillaan piilosta.
- Soittimiin tutustutaan leikillisesti keksimällä kuvatehtäviä ja tarinoita. Rytmeihin tutustutaan sanarytmein: pork-ka-na, ba-naa-ni, lant-tu...
- Soitinten ja taustamusiikin käyttö elävöittää teatteriesityksiä, satuja ja leikkejä. Soittimia ja taustamusiikkia käytetään tuetun leikin välineinä rikastamaan ja luomaan pitkäkestoisempaa leikkiä.

Käsityöllinen ilmaisu

Lasten oma ideointi ja kokeilu **käsityöllisessä ilmaisussa** synnyttää erilaisia esineitä ja taideteoksia kovista ja pehmeistä materiaaleista. Käsitöitä toteutetaan eri materiaalein kokeilemalla sekä materiaaleja luovasti ja yllättävästi yhdistelemällä. Jotakin materiaalia voi käyttää toisella tavalla, kuin sitä on aiemmin käytetty. Käsitöissä huomioidaan kestävä elämäntapa hyödyntämällä materiaalien uusiokäyttöä ja kierrätystä.

Käsityöllisessä ilmaisussa hyödynnetään eri tekniikoita kuten muovailua, leikkaamista, ruuvaamista, naulaamista ja huovuttamista. Myös kirjonta, pujottelu, värjäs ja kankaanpainanta mahdollistavat ilmaisun iloa ja edistävät hienomotoristen taitojen kehittymistä. Käsityöt tutustuttavat perinteisiin, paikallisuuteen ja merkityksellisiin aiheisiin, kuten lasten erilaisiin taustoihin ja mielenkiinnon kohteisiin.

Julisteesta löytyy käpylehmiä ja kaarnalaiva, joihin tarvittavia materiaaleja voi etsiä lähiympäristöstä. Julisteeseen kuvitettu sahaaminen, käsin ompeleminen, lumilinnan- ja hevosen rakentaminen sekä majanrakennus kehittävät kädentaitoja. Lapsilähtöinen, tutkiva ja ihmettelevä lähestyminen julisteeseen saa luovat taideprosessit liikkeelle.

Käsitöiden kautta päästään keskustelemaan perinteistä ja voidaan järjestää ryhmässä esimerkiksi vanhojen lelujen tai esineiden päivä. Lasten työt voivat myös olla osa isompaa kokonaisuutta ja isolle alustalle, seinälle tai tilaan voidaan yhdessä toteuttaa yhteisötaide-teos ja antaa sille nimi.

- **Monipuolinen ja lasten saatavilla oleva taidevälineistö tukee lasten osallisuutta sekä rohkaisee kokeiluun, leikkiin ja tutkimiseen.**
- **Henkilöstön vahvuuksien hyödyntäminen yli ryhmärajojen on tärkeää kaikessa ilmaisussa.**
- **Kuvien käyttö kulttuurikasvatuksessa vahvistaa kaikille lapsille tarjottavaa tukea tehden ilmaisusta yhdenvertaisempaa huomioiden esimerkiksi eri kieli- ja kulttuuritaustaiset lapset sekä erilaiset tuen tarpeet.**

Leikillisyyttä siirtymiin

Lorujen, laulujen ja leikkien monipuolinen hyödyntäminen on otollista siirtymätilanteissa, kuten esimerkiksi pukiessa ja riisuessa, odotellessa ja jonottaessa. Koko-päiväpedagoginen ja lapsilähtöinen lähestyminen kulttuurikasvatukseen tekee arjesta mielekästä ja hauskaa.

- **Lyhyet leikit ja lorut, kuten Vahtikoira, Missä asuu talonpoika? tai Maalari maalaa taloa sopivat hyvin siirtymiin.**
- **Kysymys- ja kuvakortit tuovat lisää leikillisyyttä siirtymiin.**
- **Pyydetään lapsi vuorollaan valitsemaan toiminta kahdesta kuvasta: esimerkiksi taputus tai hyppy. Lapsen vuoro arvotaan hyödyntämällä perinteistä Entten tentten teelikamentten -laskemistorua. Tehdään lapsen valitsema liike yhdessä, jonka jälkeen lapsi siirtyy esimerkiksi ruokajonoon. Kuvia voi näyttää esimerkiksi pädiltä tai älytaululta.**

Pukemistoru

**Tämä on aivan varma nakki:
puetaan haalarit ja lakki!**

**Sehän menee helposti niin
että rekka ajaa tunneliin!
(jalat menee lahkeisiin ja kädet hihoihin)**

**Yksi brummmm
Kaksi vrummm!**

Paula Puumalainen

Yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutusta

Lasten mielenkiinnon kohteiden huomioiminen kulttuurikasvatuksessa lisää osallisuutta. Lasten leikkejä havainnoimalla ja niistä kiinnostumalla saadaan luovat taideprosessit liikkeelle. Ilmaisun iloa -julistesta voi löytyä lapsia innostava asia, vaikkapa pupu. Ryhmässä innostutaan tiedon keruusta ja kaikkien ilmaisumuotojen yhdistämisestä puputeeman alle, jonka parissa jatketaan niin kauan kuin yhteistä mielenkiintoa riittää.

Kulttuurikasvatus on yhteisöllistä ja vuorovaikutuksellista. Tämä näkyy varhaiskasvatuksen toimipaikoissa kalenterivuoden kulttuuripäivien, kuten lapsen oikeuksien päivän tai Kalevalan päivän huomiointina sekä perinteiden ja juhlien muodossa. Julisteesta löytyviä satokauden kasviksia ja karjalanpiirakoita maistelemalla tutustutaan terveelliseen ja kestäväan elämäntapaan sekä perinneruokiin.

Varhaiskasvatuksessa on lapsia eri kieli- ja kulttuuri-taustoista. Eri kieliä ja kulttuureja voi käsitellä luontevasti leikin ja taidekasvatuksen keinoin hyödyntämällä esimerkiksi musiikkia, kirjallisuutta, käsitöitä tai tapa-kulttuuria. Esimerkiksi saamelais- tai romanikulttuureihin ja suomenruotsalaisuuteen on luontevaa tutustua kulttuurien omien juhlapäivien yhteydessä. Lasten ja perheiden kieli- ja kulttuuriperinteisiin tutustumalla lisätään kulttuurista tietoisuutta, tuetaan lasten kulttuurista identiteettiä ja luodaan yhteenkuuluvuuden tunnetta. Henkilöstö tukee ja huomioi monikulttuurisuutta yhteistyössä perheiden kanssa.

Kieliin ja kulttuureihin voidaan tutustua sanojen ja tarinoiden kautta rakentamalla kielinurkkaus yhteisiin tiloihin. Perheet tuovat kielinurkkaukseen esimerkiksi oman kulttuurin kirjallisuutta, johon tutustuminen lisää osallisuutta ja rakentaa yhteisöllisyyttä.

Pienryhmätoiminta rauhoittaa lapsia ja sujuvoittaa arjen kulkua. Myös isommissa kokoontumisissa piilee voimavaroja ja ryhmien välisessä yhteistyössä lapset oppivat uusia taitoja sekä yhdessä tekemistä. Yhteisöllisiä tapahtumia tulee järjestää toimipaikoissa niin, että lasten yksilölliset tuen tarpeet huomioidaan. Toiselle ryhmälle esittäminen ja osaamisen jakaminen ovat isoja kulttuuritekoja omassa työyhteisössä ja varhaiskasvatuksen toimipaikan sisällä tapahtuvaa kulttuurivaihtoa parhaimmillaan. Riittävän usein toistuvat yhteisölliset tilaisuudet auttavat yhteisten toimintatapojen ja rutiinien oppimista.

Yhteiset kulttuurihetket ovat lasten ja henkilöstön yhteisiä vuorovaikutuksellisia laulu-, leikki- tai taidehetkiä, joissa harjoitellaan esiintymistä ja yleisönä olemista. Niissä esitellään esimerkiksi lasten taideteoksia, päätetään uuden taidenäyttelyn perustamisesta sekä kutsutaan kaikki ryhmät luomaan näyttelysisältöä. Myös draamanäytelmät, sadut, lorut, tanssi, liikuntaleikit tai sirkustelu sopivat yhteisten kulttuurihetkien sisällöiksi, joiden suunnittelusta ja toteuttamisesta ryhmät vuorollaan vastaavat.

Kulttuurikasvatusta voidaan toteuttaa myös vierailemalla ja tekemällä pieniä esityksiä toisiin lapsiryhmiin, lähikouluihin, palvelutaloihin tai hoivakoteihin. Lähikoulujen kanssa tehtävää kulttuurista yhteistyötä vahvistetaan esimerkiksi yhteisiin konsertteihin osallistumalla ja taideopetukseen tarkoitettujen tilojen mahdollisuuksia hyödyntämällä. Kirppistapahtumat, laskiaisriehat tai monikulttuurisuusjuhlat mahdollistavat lasten, henkilöstön ja perheiden välisen vuorovaikutuksen.

Kulttuurikasvatus lähiympäristössä

Varhaiskasvatuksen toimipaikan lähiympäristö mahdollistaa itseilmaisun ja oppimisen alueiden toteuttamisen osana kulttuurikasvatusta. Metsät, pellot, puistot, leikkikentät, mäet ja rannat ovat erinomaisia retkikohteita. Lähiympäristö tarjoaa myös mahdollisuuksia toimipaikkojen oman kulttuuriperinnön luomiselle:

- **Lähtölaulu retken alussa, kuten *Lähtekäämme metsään* nostattaa ryhmän yhteishenkeä.**
- **Retkillä liikutaan leikillisyyttä hyödyntäen: seuraten, vaanien, hiipien ja vastaantulevien patsaiden asentoja matkien. Välillä pysähdellään lasten kanssa pohtimaan ja keskustelemaan lähiympäristön ihmeistä. Tarpeellinen välineistö kulkee repussa retkille mahdollistaen marjastuksen, kaarinalaivojen uittamisen tai lumikenkäilyn.**
- **Lähiympäristössä voi majanrakentelun yhteydessä tutkiskella, miten kivet ja kepit soivat?**

Varhaiskasvatuksen toimipaikoista moni sijaitsee kauempana kulttuurilaitoksista, jolloin lähialueiden ja niiden kulttuuritarjonnan merkitys kasvaa. Oulun varhaiskasvatuksen omat, toimipaikoissa kiertävät Muksubussit mahdollistavat laajemman liikkumisen ja tutustumisen lähiympäristön kulttuurikohteisiin kuten vesitorneihin tai luontopolkuihin, julkisiin taideteoksiin sekä arkkitehtuuriin. Lähiympäristössä tuotettujen taideteosten, yhteisten leikkien ja mielenkiintoa herättävien asioiden pedagogista dokumentointia varten on hyvä pitää muistiinpano- ja kuvausvälineet valmiudessa. Lähiympäristön luontoa ja rakennettua ympäristöä voi kulttuurikasvatuksessa lähestyä seuraavin kysymyisin:

- Mitä kuvattavaa, maalattavaa ja katseltavaa lähiympäristöstä löytyy?
- Mitä elollista ja elotonta lähiympäristön luonnosta ja rakennuksista löytyy? Mitä materiaaleja ne ovat?
- Voiko taideteoksia kuvata ja toteuttaa omat versiot niistä itse myöhemmin?
- Mitä luonnonmateriaaleja lähiympäristöstä löytyy ja mitä niistä meillä on lupa hyödyntää?
- Missä voimme lukea tarinoita lähiympäristössä? Mitä tarinan aineksia lähiympäristö tarjoaa eri vuodenaikoina?
- Miten tuotamme ääniä ja musisoimme lähiympäristössä? Kuunnellaan ja kokeillaan mikä kaikki soi? Voimmeko äänittää luonnonääniä?
- Löytyykö lähiympäristöstä patsaita tai taideteoksia, joita voi matkia omalla keholla?

STEAM

STEAM-pedagogiikka (Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics) tukee lasten yhteisöllistä, tutkivaa ja luovaa oppimista. Taide, kulttuuri ja kirjallisuus ovat olennainen osa tätä kokonaisuutta; ne ovat väli-neitä ajattelun, ilmaisun, vuorovaikutuksen ja ongel-manratkaisutaitojen kehittämiseen. Esimerkiksi juliste voi innostaa retkeen lähiympäristöön, jossa lasten ha-vainnot jalostuvat taidetoiminnaksi. Kepeistä ja muista luonnonmateriaaleista syntyy STEAM-prosessimallin mukainen projekti, jossa lapset osallistuvat kaikkiin vai-heisiin – tehtävän määrittelystä taustatyöhön, ideoin-nista suunnitteluun ja toteutuksesta jatkojalostukseen. Näin STEAM yhdistyy luontevasti taide- ja kulttuurikas-vatukseen tukien lasten osallisuutta ja laaja-alaista op-pimista.

Puoli päivää pihalla

Julisteen sisältämä toiminnallisuus on myös Oulun var-haiskasvatuksen Puoli päivää pihalla -toimintamallin mukaista, jossa liikkumista, leikkiä ja pedagogiikkaa laa-jennetaan lähiympäristöön ottamalla käyttöön uusia oppimisympäristöjä. Retki Muksubussilla lähipuistoon, liikuntapaikalle tai kirjastoon, perinneleikit luonnos-sa, majan rakentaminen tai hyppykilpailu kannon pääl-tä ovat tavoitteellista toimintaa lähiympäristössä. Puoli päivää pihalla -materiaaleista saat lisävinkkejä lähiym-päristön leikkeihin ja liikkumiseen.

Digitaalinen osaaminen

Kulttuurikasvatuksessa voidaan hyödyntää digitaalisia laitteita sekä sovelluksia itseilmaisun apuna ja doku-mentoinnissa tehden lasten kanssa e-kirjoja, tarinoita, elokuvia, animaatioita ja musiikkiesityksiä. Eri kulttuu-reihin ja taiteenaloihin tutustutaan myös verkkosivus-tojen kautta. Konkretiaa ja vinkkejä varhaiskasvatuksen digitaaliseen osaamiseen, medialukutaitoon ja ohjel-mointiosaamiseen löytyy uudetlukutaidot.fi -verkkosi-vustolta.

3. Kulttuurikasvatuksen yhteistyötahot

Valtaosa varhaiskasvatuksen kulttuuri- ja taidekasvatuksesta tapahtuu tavallisessa arjessa. Toisinaan tarjoutuu tilaisuus vierailla kulttuurikohteessa tai saada päiväkodille vierailija, esimerkiksi nukketeatteria, sirkusesitys tai konsertti. Oulun kaupungin varhaiskasvatuspalveluiden kehittämissyksiköt sekä kulttuurilaitokset toimivat arvokaina yhteistyökumppaneina kulttuurikasvatuksessa. Lisäksi yksityiset lastenkulttuuritoimijat tarjoavat esityksiä ja tapahtumia, joihin ryhmän kanssa voi osallistua.

Kulttuurikokemuksen pedagoginen hyödyntäminen

Kulttuurikasvatuksen erityisilaisuuksista kannattaa ottaa kaikki irti myös ennen ja jälkeen varsinaisen kokemuksen. Valmistautuminen etukäteen ja kokemuksen käsittely jälkikäteen tarjoavat pedagogisesti hedelmällisen maaperän vuorovaikutukseen lapsen kokemuksesta käsin.

Ennen kokemusta

Esitykseen, esiintyjään tai vaikkapa näyttelyyn on hyvä tutustua etukäteen. Jos kyseessä on vierailu kulttuurilaitoksessa, lasten kanssa voidaan keskustella aiemmista kokemuksista ja katsoa kuvia etukäteen rakennuksesta tai ympäristöstä, johon ollaan menossa. Samalla voidaan jutella käyttäytymissäännöistä sekä tunteista, joita vierailu voi herättää. Ennakointi ja valmistautuminen lisäävät lapsen osallisuutta, luottamusta ja turvallisuuden tunnetta uuden asian äärellä.

Löytyykö vierailukohde Ilmaisun iloa -julisteesta?

Löytyykö kirjastosta satukirja, jossa vieraillaan samanlaisessa kohteessa?

Voiko teatterivierailun tarinaan tutustua etukäteen?

Voiko bussimatkan leikkiä jo edellisellä viikolla?

Kokemuksen yhteydessä

Vierailun aikana henkilöstö antaa tilaa lapsen kokemukseksi ja tarvittaessa tukee tunteiden säätelyssä. Teatterissa tai konsertissa saa myötäelää ja vaikuttua. Elämys voi kirvoittaa kommentin, huudahduksen, naurukuoron tai spontaanit aplodit. Toisaalta voi käydä niinkin, että esitys ei ole lapsen mieleen. Silloin on tärkeää osoittaa kunnioitusta lapsen kokemuksesta kohtaan. Tällöin henkilöstö tukee ja ohjaa lasta kunnioittamaan esitystilannetta, esiintyjä ja muita katsojia, vaikka esitys ei miellyttäisikään. Jos kokemus pelottaa, henkilöstö toimii turvana ja rauhoittajana.

Voiko kulttuurikokemusta dokumentoida?

Jos esityksestä ei voi ottaa kuvia, voiko ryhmästä ottaa kuvan muistoksi?

Kuviin on helppo palata vierailun jälkeenkin.

Kokemuksen jälkeen

Lasten huomioihin, kokemuksiin ja kysymyksiin on tärkeää palata kokemuksen jälkeen. Spontaanit keskustelut ja pohdinnat ovat arvokkaita ja niiden äärelle kannattaa pysähtyä. Lisäksi voidaan katsella retkeltä otettuja valokuvia ja keskustella niistä.

Lauletaanko konsertista tuttuja lauluja?
Tehdäänkö oma taidenäyttely taidemuseovierailun jälkeen?
Leikitäänkö yhdessä koettu näytelmä?
Piirretäänkö kuva koetusta?
Tehdäänkö teatteriarvostelu?
Lähetetäänkö kiitoskirje päiväkodissa käyneelle vierailijalle?
Syntyykö kokemuksesta kokonainen yhteinen projekti?

Varhaiskasvatuksen kehittämissyksiköt Alakööki ja Heikinharjun Luontokoto

Alakööki on Oulun varhaiskasvatuksen kestävän tulevaisuuden, kulttuuri- sekä liikuntakasvatuksen kehittämissyksikkö. Alaköökin toimipaikka sijaitsee Hupisaarilla Ainolan puiston läheisyydessä. Alakööki järjestää monipuolista pedagogista toimintaa, koulutusta ja työpajoja varhaiskasvatuksen toimipaikoille.

Alakööki koordinoi myös kulttuurikummitoimintaa. Kulttuurikummi on oululaisen kulttuurilaitoksen työntekijä, joka vierailee varhaiskasvatusryhmässä. Varhaiskasvatusryhmä tekee vastavierailun kulttuurilaitokseen toimintakauden aikana. Tavoitteena on lisätä ja tehdä saavutettavaksi oululaisten lasten mahdollisuutta tustua kaupungin kulttuuritarjontaan sekä antaa heille kulttuurisia kokemuksia ja elämyksiä. Varhaiskasvatusyksiköt voivat hakea syksyllä mukaan kulttuurikummitoimintaan vuodeksi kerrallaan.

Heikinharjun Luontokoto on Oulun varhaiskasvatuksen luontokasvatuksen, STEAMin ja digipedagogiikan kehittämissyksikkö. Luontokodon toiminnassa yhdistetään kestävän tulevaisuuden kasvatusta, luontokasvatusta, digipedagogiikkaa sekä STEAMia.

Luontokoto järjestää monipuolista pedagogista toimintaa varhaiskasvatuksen toimipaikoille, jossa yhdistyvät taide ja kirjallisuus osana luontokasvatusta, STEAM-toimintaa ja digipedagogiikkaa. Lisäksi se järjestää varhaiskasvatuksen henkilöstölle koulutuksia ja työpajoja luontokasvatuksen, digipedagogiikan sekä STEAM-toiminnan toteuttamisen tueksi.

Oulussa on toiminut sahalaitoksia Varjakassa, Pateniemessä ja Martinniemessä. Sahaperintee-
seen voi tutustua Pateniemen sahanmuseossa.

Keskustakirjasto Saari
Lastenkulttuuri-
keskus Kotilo

Heikinharjun
Luontokoto

Toripolliisi
(Kaarlo Mikkonen,
1987)

Tarinoiden talo
(Lastenkulttuurikeskus Kotilo)

 Euroopan unionin
osarahoittama

OULU **VARHAISKASVATUS**

LAADUKAS
KULTTUURIKASVATUS ON

Tavoitteellista ja suunnitelmallista

Kulttuurin moninaisuutta huomioiva

Käsitteellisesti tarkoitettu ja laatuorientoitunut

Vuosivakautuksellista ja spontaanista

Lapsilähtöistä ja lapsien taidetta sekä prosessia arvostava

Leikkilusta, elämyksellisestä ja kokemuksellisesta

Myöntävästä, imitoivasta ja kunnioittavasta

Yhteistä perintää ja juhlia

Kokeilevaa, tutkivaa ja pohivaa

Monipuolista, monitieteistä ja tunteellista

Monimuotoista, yhdenmukaista ja yksilöllisyyttä tukevaa

Palkallista ja erilaista toimintaympäristöä hyödyntävä

Taidekaappi
(Oulun taidemuseo)

Ajan kulku
(Sanna Koivisto, 2005)

Alakööki

Koitelinkoski

Oulun kaupungin kulttuurilaitokset

Lastenkulttuurikeskus Kotilo

Kotilo sijaitsee keskustakirjasto Saaren ylimmässä kerroksessa. Sen elämykselliset näyttelyt tuovat esille monipuolisesti eri taiteenaloja. Kotilo tarjoaa runsaasti sisältöjä lapsille, perheille ja varhaiskasvatusryhmille. Siellä voi viihtyä ja leikkiä, kokea ja tutkia taidetta sekä innostua tekemään myös itse. Vierailu lastenkulttuurikeskuksessa on maksutonta.

Kotilon näyttely- ja työpajaelämysten lisäksi lastenkulttuurikeskus tarjoaa varhaiskasvatukseen seuraavia sisältöjä:

KISAMA – Kirjallisuuslähtöisen sanataidekasvatuksen materiaaalipankki

Lastenkulttuurikeskus Kotilo tuottaa vuosittain kirjallisuuslähtöistä sanataideharjoitusmateriaalia Lumotut sanat -festivaalin teemakirjoista. Harjoitukset antavat vinkkejä ja virikkeitä siihen, miten kirjoja voi käsitellä ja kuinka niistä kasvaa ihan omia tekstejä ja tarinoita. KISAMA löytyy Lastenkulttuurikeskus Kotilon verkkosivustolta.

Tarinoiden talo eskareille

Tarinoiden talo on esiopetusikäisten oma sanataidekokonaisuus, jonka sisällöt sitoutuvat esiopetussuunnitelmaan. Kyseessä on

matkalaukkuun mahtuva talo: taideteos, jonka suuret ja pienet yksityiskohdat, paikat ja esineet ovat peräisin yhdeksän suomalaisen lastenkirjan tarinoista.

Kuhunkin kirjaan liittyy inspiroivia ja teemaa syventäviä sanataidetehtäviä. Tarinoiden talon kirjoineen ja tehtävineen voi varata kuukaudeksi omaan esiopetusryhmään käytyään ensin koulutuksen, joka järjestetään vuosittain syyskuussa.

Lumotut sanat – lasten ja nuorten sanataideviikot

Lumotut sanat järjestetään vuosittain huhti-kesäkuussa. Tapahtuma tuo laadukasta ja elämyksellistä sanataide- ja kirjallisuusohjelmaa paitsi lapsille, nuorille ja perheille myös ammattikasvattajille sekä osaksi päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten taidekasvatussisältöjä. Lumotut sanat tarjoaa varhaiskasvatusryhmille maksuttomia työpajoja, joissa tutustutaan elämyksellisesti ja ikätasoisesti festivaalin kirjallisuuslähtöiseen näyttelymaailmaan.

Taidekasvatuskoulutusta varhaiskasvattajille

Kotilon taidekasvattajat suunnittelevat ja toteuttavat mielellään erilaisia koulutuksia ja työpajoja varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Taidekasvatuksen osaamisalueita ovat erityisesti sanataide ja mediataide. Maksullinen työpaja tai koulutus voidaan räätälöidä toiveiden mukaan. Toimipaikat vastaavat koulutuksen tilaamisesta ja kustannuksista itse.

Kirjasto

Lukumetka on Oulun kaupunginkirjaston, neuvolapalveluiden ja varhaiskasvatuksen yhteistyötä lasten monilukutaidon edistämiseksi. Kirjasto tarjoaa Lukumetkan myötä varhaiskasvatukseen monenlaisia palveluita:

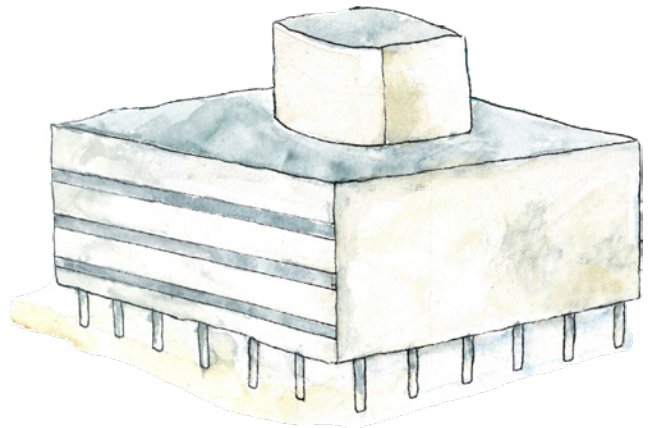
- Jokaisesta varhaiskasvatusryhmästä on mahdollista käydä lähikirjastossa tai kirjastoautossa
- Satutuokiot kirjastoissa sekä etäsatuhetket
- Aineistopakettien kerääminen toivotuista aiheista
- Kirjaston videoterveiset päiväkotien vanhempainiltoihin
- Lukuhöperö-diplomi eskareille
- Mediasatuhetket eskareille
- Kirjastot laittavat tiloihinsa esille mahdollisuuksien mukaan päiväkotien tekemiä näyttelyitä
- Kirjaston uutiskirje varhaiskasvatuksen henkilöstölle syksyisin
- Kirjastosta löytyy kirjoja monilla kielillä, kysy lisää omasta lähikirjastostasi

Lukumetkan tavoitteena on alle kouluikäisten lasten ja perheiden lukemaan innostaminen, lukuharrastuksen lisääminen sekä kirjaston palveluista ja tapahtumista tiedottaminen. Lukumetka pyrkii tavoittamaan jokaisen Oulussa syntyvän lapsen ja hänen perheensä.

Oulun teatteri

Oulun teatterilla pääsee kokemaan tarinoiden taikaa. Teatteriesityksiä on tarjolla eri ikäisille lapsille ja erilaiset yleisötyön tilaisuudet tai teatterikierrokset ovat suosittuja tapoja käydä tutustumassa teatteriin. Teatteri tekee yhteistyötä varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö Alaköökkin kanssa.

Oulun museo- ja tiedekeskus

Oulun museo- ja tiedekeskuksen vierailukohteita ovat Oulun taidemuseo, Kierikki, Turkansaaren ulkomuseo sekä museo- ja tiedekeskus Tiima, jossa sijaitsevat Oulun museo, Lasten museo, Tiedekeskus Tietomaa ja elämystila VISIO. Erikoismuseoita ovat Merimiehenkotimuseo, Oulunsalon kotiseutumuseo, Oulun linnan kellari ja Pateniemen sahanmuseo.

Oulun taidemuseo

Oulun taidemuseo sijaitsee Myllytullissa, Oulun keskustan tuntumassa. Se toivottaa varhaiskasvatusryhmät tervetulleiksi vierailulle. Näyttelysaleista löytyy lapsille suunnattu muksuboxi, jossa on toiminnallisia osioita vierailun tueksi. Muksuboxin sisältöihin voi tutustua jo ennalta Oulun taidemuseon verkkosivuston kautta. Päiväkotiryhmille on vapaa sisäänpääsy näyttelyihin. Ryhmät voivat varata myös toiminnallisen näyttelyesittelyn, joka on maksullinen. Ryhmävierailuille varataan ajan-kohta taidemuseon asiakaspalvelusta.

Päiväkoti voi lainata toimipaikkaansa Oulun taidemuseon tuottaman maksuttoman taidekaapin, joka sisältää pienoisenäyttelyn sekä taiteilijan ja museolehtoreiden yhdessä suunnitteleman pedagogisen tehtäväpaketin. Oulun taidemuseo huolehtii taidekaapin kuljetuksista. Lisätietoja löytyy Oulun taidemuseon verkkosivustolta.

Turkansaaren ulkomuseo

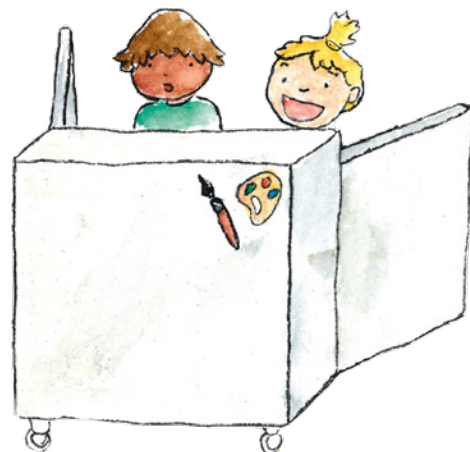
Turkansaaren ulkomuseossa tutustutaan entisajan elämään. Museoalueella voi viettää samalla mukavaa retkipäivää luonnonkauniissa ympäristössä. Turkansaarella on tarjolla toiminnallisia opastuksia varhaiskasvatuksikäisille. Lisätietoa opastuksista ja aikatauluista löytyy Turkansaaren ulkomuseon verkkosivustolta. Ryhmävarauksia otetaan vastaan touko-syyskuussa. Ryhmävierailuista on suositeltavaa ilmoittaa etukäteen.

Kierikki

lissä sijaitseva Kierikki tarjoaa mahdollisuuden tutustua muinaisten ihmisten elämään. Ryhmät pääsevät opaan johdolla vierailemaan kivikauden kylässä ja arkeologisessa näyttelyssä sekä kokemaan elämyksellisesti, kuinka kivikaudella elettiin, asuttiin ja valmistettiin esineitä. Opastuksessa otetaan huomioon ikäryhmävaatimukset: sisällöt vastaavat lasten kehitystasoa ja kivikausikonseptia lähestytään tarinallisesti leikin varjolla. Varhaiskasvatusryhmille sisäänpääsy on maksuton. Opastus on maksullista.

Merimiehenkotimuseo

Merimiehenkotimuseo sijaitsee Pikisaarella. Sen tunnelmassa tutustaan merimiesten elämään ja arkeen. Vierailusta peritään avausmaksu ja opastusmaksu. Katso lisätiedot ja hinnat Merimiehenkotimuseon verkkosivustolta.

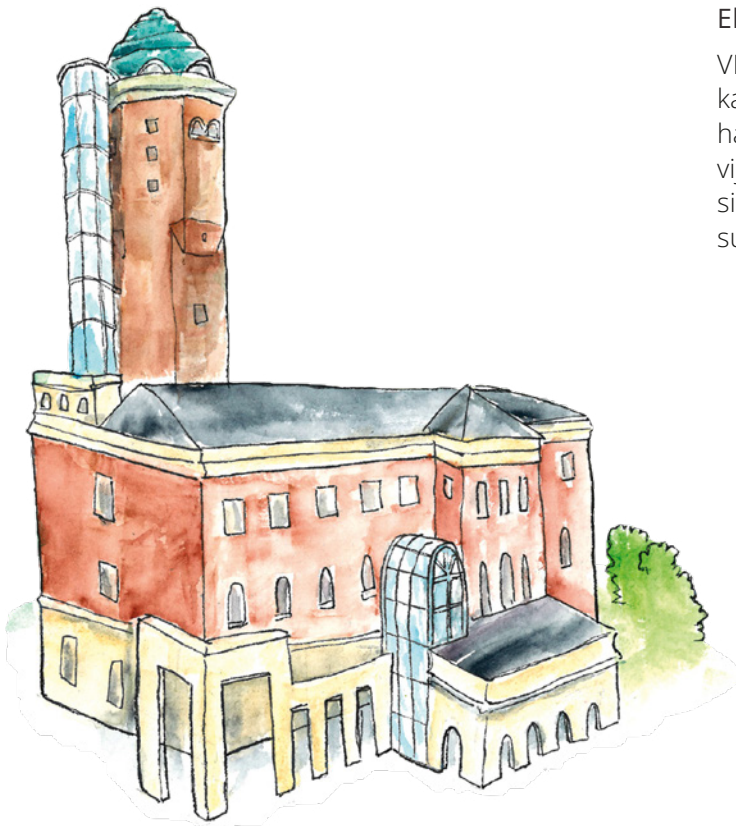

Museo- ja tiedekeskus Tiima

Museo- ja tiedekeskus Tiima sijaitsee Myllytullissa, Oulun keskustan tuntumassa. Se pitää sisällään monenlaisia tarjontaa. Ryhmävierailut varataan Tiiman asiakaspalvelusta.

Lasten museo – Polkuja kaupungissa

Lasten museo on lasten oma museo museo- ja tiedekeskus Tiimassa. Lasten museon näyttelyt ovat toiminnallisia eli niissä pääsee tekemään ja kokemaan – melkein kaikkeen saa koskea. Lasten museoon on vapaa pääsy.

Seikkailutehdas

Seikkailutehdas on museo- ja tiedekeskus Tiiman pihalla sijaitseva ulkoleikkipaikka, jossa pääsee tutustumaan vanhan nahkatehtaan koneistoon. Pimeään aikaan tehdas herää uudella tavalla eloon, kun sen valotaideteokset syttyvät. Seikkailutehtaaseen on vapaa pääsy.

Tiedekeskus Tietomaa

Tietomaa tarjoaa opetuksellisia toimintoja ja ainutlaatuisia oppimiskokemuksia. Tietomaassa voi tehdä ja kokeilla itse, osallistua ohjattuihin työpajoihin ja toiminnallisiin näyttelyihin. Näyttelytiloihin on pääsymaksu. Alle 6-vuotiaat pääsevät Tietomaahan ilmaiseksi.

Elämystila VISIO

VISIO on immerstiivinen elämystila, joka tempaa mukaansa ainutlaatuiselle matkalle maailmankaikkeuden halki. Tieteen, taiteen ja historian teemat avautuvat kävijälle uudella ja innostavalla tavalla, ja hauskat pelilliset sisällöt houkuttelevat liikkumaan. Esitykset ovat maksullisia.

Oulun museo

Tarinani-näyttely kertoo kaupungin historiasta ja nykyisyydestä sekä herättää pohtimaan tulevaisuutta. Näyttely tuo historian lähelle osallistavilla elämyksillä, koskettavilla esineillä sekä moniäänisillä ja -lajisilla kertomuksilla. Varhaiskasvatusryhmillä on mahdollista varata näyttelyyn draamaopastus, yleisopastus tai yhdessä valittuihin teemoihin keskittyvä teemaopastus. Opastukseen voidaan yhdistää myös ikäryhmälle sopiva työpaja. Opastukset ovat maksullisia.

Kulttuuritalo Valve

Kulttuuritalo Valve on kulttuurin keskus kaikenikäisille. Valveella pääsee nauttimaan oululaisesta kulttuuriosaamisesta sekä kansallisista ja kansainvälisistä vierailuista. Nähtävää ja koettavaa on kolmen gallerian, kahden esityssalin ja yhden elokuvateatterin täydeltä. Valveella vietetään erilaisia festivaaleja miltei vuoden jokaisena kuukautena. Valve tiedottaa tapahtumistaan mm. verkkosivustollaan sekä sosiaalisessa mediassa.

Oulu Sinfonia

Oulu Sinfonia tutustuttaa lapsia klassisen musiikin maailmaan. Lapsille suunnatut konsertit ovat säännöllinen osa Oulu Sinfonian konserttitoimintaa ja niihin ovat tervetulleita kaikenkokoiset ryhmät. Lisäksi Oulu Sinfonia tarjoaa konserttielämyksiä oululaisille päiväkotij- ja esiopetusryhmille konserttikummitoiminnan avulla. Elokuu on orkesterin yleisötyökuukausi, jolloin muusikot kiertävät pienryhmissä konsertoimassa Oulun alueen päiväkodeissa ja tutustuttavat lapsia orkesterisoittimiin. Oulu Sinfonia tiedottaa päiväkotij- ja esiopetusryhmiä säännöllisellä uutiskirjeellä lapsille suunnatusta konserttitoiminnasta.

Oulun kaupungin liikuntapalvelut

Oulun kaupungin liikuntapalvelut järjestää varhaiskasvatusryhmille luistelukoulua syys- ja kevätkaudella sekä uimakoulua esiopetusikäisille. Liikuntapalvelut tiedottaa sähköpostitse varhaiskasvatuksen toimipaikkoja luistelukoulusta ja uimakouluajat jaetaan suoraan esiopetusryhmille. Varhaiskasvatukselle avoimia Perhekuperkeikka-tapahtumia järjestetään ydin-Oulussa ja sen ulkopuolella. Varhaiskasvatuksen toimipaikat voivat myös lainata liikuntapalveluilta välineistöä, esimerkiksi pomppulinnaa.

Valtakunnalliset toimijat

Kulttuuripankki

Kulttuuripankki auttaa varhaiskasvatuksen toimipaikkoja löytämään helposti taiteilijoita, työpajoja ja kulttuurisisältöjä, joita voi tilata suoraan toimipaikkoihin tai retkikohteisiin. Palvelusta voi etsiä sisältöjä esimerkiksi ilmaisun eri muotoihin (musiikki, kuvataide, sanataide, draama, käsityö), kestävään elämäntapaan, monikielisyyteen ja osallisuuteen – ja valita ryhmälle sopivan toteutustavan. Kulttuuripankki tukee suunnitelmallista kulttuurikasvatusta tarjoamalla valmiita ideoita ja tekijöitä sekä auttaa rakentamaan pedagogisen kokonaisuuden ennen–aikana–jälkeen -ajattelulla. Varhaiskasvatuksen toimipaikat vastaavat itse kulttuuripankin kautta tilattujen kokonaisuuksien järjestelyistä ja mahdollisista kustannuksista. www.kulttuuripankki.fi

Kulttuuriperintökasvatuksen seura

Kulttuuriperintökasvatuksen seura kehittää toimintamalleja, tuottaa oppimateriaaleja, kouluttaa kasvattajia ja opettajia sekä järjestää lasten kulttuuriperintöosaamista ja -osallisuutta vahvistavia työpajoja koko kulttuuriperinnön kirjosta. Seura ylläpitää kulttuurinvuosikello.fi -oppimateriaalisivustoa, johon on koottu satoja eri toimijoiden materiaaleja. Tutustu tarkemmin toimintaan: kulttuuriperintokasvatus.fi

Rauhankasvatusinstituutti

Rauhankasvatusinstituutti tekee työtä neljän pääteeman alla: rauha, antirasismi, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus sekä globaali vastuu. Rauhankasvatusinstituutti tuottaa erilaisia materiaaleja ja koulutuskokonaisuuksia näihin teemoihin liittyen. Lisätietoa ja materiaalia rauhankasvatus.fi -verkkosivustolta.

Taide- ja kulttuuriviraston elokuvapolku varhaiskasvatukseen

Taide- ja kulttuurivirasto tarjoaa varhaiskasvatukseen suunnattua materiaalia medialukutaidon harjoitteluun. Esipolku-kokonaisuus kattaa varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja osittain myös alkuopetuksen Uudet lukutaidot -kehittämishjelmassa laadittuja medialukutaidon osaamisen tavoitteita. Esipolku rakentuu pääosin lyhytanimaatioista, jotka sopivat pituudeltaan, teemoiltaan ja sisällöltään varhaiskasvatuksen arkeen. Esipolku muodostaa pohjan medialukutaidon, erityisesti audiovisuaalisen lukutaidon, oppimispolulle, joka jatkuu läpi koko peruskoulun. <https://elokuvapolku.kavi.fi/esipolku/>

Suomen lastenkulttuuriliitto

Suomen lastenkulttuuriliitto on valtakunnallinen lastenkulttuuritoimijoiden keskusjärjestö, joka edistää lastenkulttuurialan toimintaa ja tunnettuutta Suomessa. Suomen lastenkulttuuriliitto ylläpitää materiaalipankkia, johon lastenkulttuuritoimijat ympäri Suomen tuottavat taidelähtöisiä menetelmäoppaita eri taiteenaloilta. Menetelmäoppaita saa tallentaa ja tulostaa vapaasti opetuskäyttöön. Materiaalipankki löytyy lastenkulttuuriliiton verkkosivustolta: www.lastenkulttuuri.fi

Naisasialiitto Unioni

Naisasialiitto Unionin Tasa-arvoinen varhaiskasvatus-toiminnalla vahvistetaan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen henkilöstön tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusosamista. Tasa-arvoinen varhaiskasvatus kouluttaa muun muassa toiminnallisesta tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelusta, sukupuolisensitiivisyydestä ja antirasismista. Lisäksi tasa-arvoinenvarhaiskasvatus.fi -verkkosivustolta löytyy kattava itseopiskelumateriaali ja käytännön työkaluja näistä teemoista.

4. Laadukas kulttuurikasvatus

Ilmaisun iloa -julisteeesta löytyvää Laadukas kulttuurikasvatus -taulua hyödynnetään oman ryhmän ja koko toimipaikan kulttuurikasvatuksen suunnittelun ja arvioinnin tukena. Leikki ja leikillisuus ovat mukana kaikessa kulttuurikasvatuksessa.

Varhaiskasvatuksen opettajalla on kokonaisvastuu pedagogiikan suunnittelussa, arvioinnissa ja kehittämisessä. Varhaiskasvatuksen henkilöstö vastaa oman lapsiryhmänsä taide- ja kulttuurikasvatuksen toteutuksesta. Henkilöstö arvioi tiimeinä ryhmän ja toimipaikan kulttuurikasvatusta taulun sisältöjen ja niistä johdettujen kysymysten pohjalta.

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toimipaikat kirjaa- vat vuosittain toimenpiteet kulttuuri- ja taidekasvatuksen toteuttamisesta osana toimintasuunnitelmaa.

Laadukas kulttuurikasvatus on:

Tavoitteellista ja suunnitelmallista

Onko ryhmämme kulttuurikasvatus linjassa valtakunnallisten varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden kanssa? Millaiseksi kulttuurikasvatuksen toimintakausi rakentuu ja miten se linkittyy muuhun pedagogiseen toimintaan?

Kulttuurin moninaisuutta huomioivaa

Miten huomioimme monenlaiset ja erilaiset kulttuuriset ulottuvuudet ja jokaisen omat kulttuuriset tavat toimia? Mitä yhteisiä ja erilaisia asioita kulttuureistamme löytyy? Onko minulla riittävä ymmärrys kulttuurista, johon esimerkiksi taide, ympäröivä luonto, liikkuminen, teknologiset ilmiöt ja vuorovaikutus läheisesti kytkeytyvät?

Miten edistän ja huomioin kulttuurin moninaisuutta taidelähtöisillä menetelmillä esimerkiksi tapa- ja ruoka-kulttuureihin tutustumisessa?

Lapsille tehtyä kulttuuritarjontaa

Saavatko lapset kokemuksia lastenkulttuurin eri taiteenaloilta, kuten sirkus-, tanssi-, ja sanataiteesta, teatterista, taidenäyttelyistä, konserteista, elokuvista ja erilaisista museoista? Mitä digitaalisia mahdollisuuksia meillä on eri taiteenalojen kokemiseen?

Vuorovaikutuksellista ja spontaania

Mahdollistaako ja salliiko ryhmämme taide- ja kulttuurikasvatus yhteiset keskustelut ja lasten erilaiset tulkin- nat? Mahdollistuvatko ilmaisun monet muodot sekä ohjatussa että spontaanissa toiminnassa? Hyödynnetäänkö henkilöstön taidollisia ja taiteellisia vahvuuksia yli ryhmärajojen?

Lapsilähtöistä ja lapsen taidetta sekä prosessia arvostavaa

Saavatko lapset suunnitella ja toteuttaa taidetoimintaa? Kuulemmeko ja toteutamme lasten ideoita ja toiveita? Dokumentoimmeko lasten monenlaisia taiteellisia tuotoksia ja toimintaa? Näkykö lasten tuottaman kulttuurin arvostus ryhmämme toiminnassa? Tuemmeko lapsia innostavien taideprojektien jatkumista kokopäiväpedagogisesti? Ovatko taidevälineet lasten saatavilla ikätaso ja turvallisuus huomioiden? Saavathan lelut ja taidevälineet myös sekoittua leikeissä?

Leikillistä, elämyksellistä ja kokemuksellista

Miten taide, leikki ja lapsista lähtevä ihmettely liitetään osaksi pedagogista toimintaa? Onko ryhmämme kulttuurikasvatuksessa tilaa itse kokemiselle ja mielikuvitukselle esimerkiksi lasten omien pöytäteatter-, tanssi- tai musiikkiesitysten kautta? Voiko leikillisyyttä lisätä pedagogiseen toimintaan?

Myönteistä, innostavaa ja kannustavaa

Ovatko positiivinen pedagogiikka, toisten kunnioittaminen ja sensitiiviset kohtaamiset osana ryhmäni kulttuurikasvatusta? Saako jokainen lapsi kokeilemisesta myönteisen palautteen? Osallistuuko henkilöstö lasten leikkeihin kannatellen, tunteita sanoittaen ja taiteella leikkiä rikastaen?

Yhteisiä perinteitä ja juhlia

Mitä on ryhmämme kulttuuriperintökasvatus? Voimmeko valmistella juhliin esityksen toisen ryhmän kanssa? Miten suunnittelemme juhlat, joissa jokainen lapsi ja perhe voi kokea osallisuutta?

Moniaistista, monitaiteista ja tunteellista

Miten tuen lapsen tunneilmaisua monipuolisesti eri taiteenalojen kautta? Miten esimerkiksi liikuntahetkestä saadaan rakennettua monia aisteja ja tunnekasvatusta sisältävä kokonaisuus?

Monimuotoista, yhdenvertaista ja osallisuutta tukevaa

Miten lapset ja henkilöstö tulevat nähdyiksi ja kuulluiksi omana itsenään – sukupuoleen ja sen moninaisuuteen, vammaisuuteen, kieleen, sosiaaliseen asemaan, seksuaalisuuteen ja katsomukseen katsomatta? Edustavatko esimerkiksi ryhmässämme käytettävien laulujen, loru- jen, leikkien ja pelien pää- ja sivuhenkilöt moninaisesti eri kulttuureja, sukupuolia, ominaisuuksia ja elämäntilanteita? Onko ryhmäni kulttuuri- ja taideprojekteissa huomioitu lasten erilaiset taustat sekä oma kulttuuri? Mahdollistaako työympäristöni keskustelun näistä teemoista?

Paikallisuutta ja erilaisia toimintaympäristöjä hyödyntävää

Mitä mahdollisuuksia kulttuurikasvatukselle on paikallisesti tai päiväkodin lähiympäristössä? Mitä digitaalisia toimintaympäristöjä hyödynnämme? Mikä on varhaiskasvatuksen ajankohtainen kulttuuriteema?

- **Arvioinnin kautta päästään tarkastelemaan kulttuurikasvatuksen tilaa ja pohtimaan kehittämistarpeita. Kulttuurikasvatus on laadukasta, kun taulun sisällöt ja kysymykset toteutuvat.**
- **Varhaiskasvatuksen toimipaikan ja lähiympäristön kulttuurikasvatuksessa tulee huomioida säännöllisyys.**
- **Julisteen viereen voi kuvittaa ryhmän omia toteutuneita taidekokemuksia, joiden tarkastelu lasten kanssa toimii arviointina.**
- **Julisteesta tehtyä värityskuvaa voi hyödyntää esimerkiksi värittämällä arjessa toteutettuja taidesisältöjä. Näin päästään tarkastelemaan ja arvioimaan sitä mitä on tehty sekä nähdään mitä on tekemättä.**

5. Kulttuurikasvatuksen sanakirja

Immersiivinen taide on sisäänsä sulkevaa ja kokonaisvaltaista taidetta, jossa osallistuja voi tuntee olevansa teoksessa kokemassa sitä sisältä käsin.

Kulttuuri-sanalla viitataan tässä oppaassa laajaan kulttuurin käsitteeseen, joka sisältää kaikenlaiset tiedot, taidot ja tavat sekä arvot ja normit, joiden varaan ihmis-yhteisöt ovat rakentuneet. Kulttuurin piiriin kuuluvat muun muassa kieli, valtarakenteet, elinkeinot, taide, liikku-minen, erilaiset katsomukset ja uskonnot. Siihen kuu-luvat myös uskonto ja muut katsomukset.

Kulttuurikasvatus perustuu laajaan kulttuurikäsi-tykseen, joka sisältää tiedot, taidot, tavat, sekä yhteis-kunnan arvot ja normit. Esimerkiksi kieli, taide, liikku-minen sekä erilaiset katsomukset ja uskonnot ovat kulttuuria. Kulttuurikasvatuksen tavoite on vahvis-taa lapsen kulttuurista osaamista ja identiteettiä sekä tukea luovuutta ja hyvinvointia. Leikillä ja ilmaisulla se-kä vuorovaikutuksen tukemisella on keskeinen asema kulttuurikasvatuksessa.

Kulttuuriperintökasvatus on osa kulttuurikasvatus-ta. Sen tavoitteena on tukea yksilön kulttuuri-identi-teetin kehittymistä ja varmistaa, että kulttuuriset oikeu-det toteutuvat arjessa. Kulttuuriperintökasvatus auttaa ymmärtämään ja arvostamaan sekä aineellista että ai-neetonta kulttuuriperintöä, kuten perinteitä, tapoja, rakennuksia ja taideteoksia. Kulttuuriperintökasvatus huomioi historiatietoisuuden, kulttuurien moninaisuu-den ja kotikansainvälisyyden sekä paikalliset perinteet.

Lastenkulttuurilla tarkoitetaan sekä lasten tekemää että lapsille tehtyä taidetta, lasten omaa kulttuuria ja

lapsille suunnattua kulttuuritarjontaa varhaiskasvatuk-sen toimipaikassa, lähiympäristössä ja kulttuurilaitok-sissa.

Moninaisuus tarkoittaa ihmisten kuulumista erilaisiin ominaisuuksiin, rooleihin ja ryhmiin. Moninaisuuden huomiointi on ihmisten erilaisten identiteettien kunni-oittamista turvallisessa ja myönteisessä ilmapiirissä.

Monitaiteisuus tarkoittaa taiteen tekemistä, kokemista tai opettamista niin, että mukana on useita eri taiteenla-jeja samanaikaisesti tai vuorovaikutuksessa keskenään. Varhaiskasvatusympäristössä esimerkkejä monitaitei-suudesta ovat esimerkiksi musiikkimaalaus, satuhieron-ta, lastenkirjan pohjalta tehdyt taideteokset ja esitykset.

Osallisuus tarkoittaa kokemusta johonkin kuulumises-ta ja osallistumisesta sekä kykyä vaikuttaa omaan elä-mään ja yhteisiin asioihin. Lapsen osallisuus voi olla ak-tiivista tai passiivista. Lapsen osallisuus mahdollistuu leikin kautta.

Prosenttitaide tarkoittaa taidehankintojen rahoitus-mallia, jossa noin 1–2 prosenttia rakentamisen kus-tannuksista sijoitetaan taiteeseen. Prosenttitaiteen tarkoituksena on integroida taidetta julkisiin ja yksityi-siin rakennushankkeisiin, kuten kouluihin, sairaaloihin ja muihin julkisiin tiloihin. Prosenttitaideteoksia löytyy useista Oulun kaupungin päiväkodeista.

Yhdenvertaisuus tarkoittaa kaikkien lasten yhtäläistä mahdollisuutta taitojen kehittämiseen ja valintojen te-kemiseen esimerkiksi syntyperästä, sukupuolesta, kult-tuuritaustasta tai muista henkilöön liittyvistä ominai-suuksista riippumatta.

Lähteet

Opetushallitus. (2025). Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. 2014. (Päivitetty 2/2025).
ePerusteet

Opetushallitus. (2025). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2022. (Päivitetty 12/2025).
ePerusteet

Poikela, L. (2020). Kuuntelen sinua, sinä kuuntelet minua – musiikillisia kohtaamisia taiteen keinoin. Teoksessa T. Kyrönlampi, K. Mäkitalo & M. Uitto (toim.), Esi- ja alkuopetuksen käsikirja. (s. 155-176). Jyväskylä: PS-kustannus.

Pääjoki, T. (2004). Taide kulttuurisena kohtaamispaikkana taidekasvatuksessa. (No. 28). Jyväskylän yliopisto.

Ruokonen, I. (2020a). Nyt on ilmaisun aika. Varhaiskasvatuksen opettajien liitto VOL.

Ruokonen, I. (2020b). Varhaiskasvatuksen taidekasvatus – Leikkiä, lumousta, oppimista ja hyvää elämää. Varhaiskasvatuksen opettajien liitto VOL.

Linkit

<https://elokuwapolku.kavi.fi/esipolku/>

<https://kulttuurinvuosikello2.fi/>

<https://lastenkulttuuri.fi>

<https://liikkuvavarhaiskasvatus.fi/ideapankki/idea/puoli-paivaa-pihalla/>

<https://tasa-arvoinenvarhaiskasvatus.fi>

<https://www.oph.fi/fi/blogi/leikin-olemus>

<https://www.ouka.fi/kirjastoreitti-lukumetka/maailmankoulun-matkalaukut>

<https://kulttuuriperintokasvatus.fi/>

www.uudetlukutaidot.fi

www.rauhankasvatus.fi

Toripolliisi

Hei Toripolliisi!
Oulun oma polliisi
seisoo tukevasti paikalla
tarkka katse torin laidalla.

Jos sä näet patsaan tuon,
heitä hymy patsaan luo.
Pronssista se on valmistettu,
torin laidalle asetettu.

Sillä polliisi tuo torin on
kaikkien lasten ystävä verraton.

Anu Lassuri

